

135. ► CZIGÁNY DEZSŐ (1883-1938)

Csendélet körtékkel, 1915 körül

Olaj, vászon, fatáblán, 58x47,5 cm
Jelezve balra lent: Czigány

Kezdő ár: 20 000 000 Ft / 63 492 EUR
Becsérték: 40 000 000 – 50 000 000 Ft
Estimated value: 126 984 – 158 730 EUR

KIÁLLÍTVA:

- Nyolcak és aktivisták,
Kieselbach Galéria, Budapest, 1999. november 12-21. (katalógus nélkül)

REPRODUKÁLVA:

- Rum Attila: Czigány Dezső. Budapest, 2004. 141. (108. kép)
- Modern magyar festészet 1919-1964.
Szerk. Kieselbach Tamás, Budapest, 2004. 288. (katalógus: 470.)

1
2

1. Czigány Dezső gordonkázik, 1920 körül
2. Czigány Dezső: Csendélet, 1912 körül magántulajdon

Ha körték, akkor ez egy őszi csendélet. De ez csak a második gondolat, ami a kép láttán eszembe jutott, míg az első az volt, hogy hihetetlenül elegáns. Hétköznapi tárgyak ünneplőben. Szín, forma és kompozíció – e három tényező, amire a művésznek figyelnie kell, mikor különböző tárgyak együttesét választja modelljéül. Nem kell törődnie semmiféle történettel, hangulattal, érzelemmel avagy bármiféle ideológiával, csak kompozíció, forma és szín.

Czigány Dezső életében több olyan időszak is volt, amikor különösen sok csendéletet festett. Már a Nyolcak 1909 és 1912 közötti időszakában is fergetegesen szép, e műfajban festett képek sorozatával kápráztatta el közönségét. Ez azonban csak a kezdet volt, mintegy bemelegítés a következő negyed századra, melynek folyamán olyan minőségű és mennyiségű csendélet került ki ecsetje alól, hogy az külön fejezetet képez a hazai festészetének történetében.

3. Giorgio Morandi: Csendélet 1919
magántulajdon

4. Paul Cézanne:
Kancsó és gyümölcsök az asztalon, 1890-1894
Museum of Fine Arts, Boston

A gyermekeit egyedül nevelő Czigányt, az első világháború idején nem hívták be katonának. A háború kitörését közvetlenül megelőzően még Párizsban voltak együtt, majd hazatérve itthon dolgozott. A budapesti Százados úti művésztelepen fenntartott műteremlakásában nagyon sok kép született, de az ebből az időszakból származó tájképek azt mutatják, hogy sokfelé járt-kelt az országban is. A nyugodtabb időszakokban készült csendéletek semmiféle stílusbeli változást nem mutatnak a korábbi, Nyolcak idején született darabokkal. Azt a „modernizált klasszicizálást”, mellyel Kernstok Károly és Vedres Márk évekkel korábban meghatározták a Nyolcak alapvető stílusirányát, talán Czigánynak sikerült a leginkább kiteljesítenie, és éppen csendéleteivel. Czigány a nagy francia előd, Paul Cézanne nyomán, a leghétköznapibb tárgyakat is nemes egyszerűséggel és lényegretörő szigorral rendezte kompozíciójába. Bölöni György kritikus korábban így méltatta barátja és harcostársa e törekvését: *„Más hivatását és célját látja már a színeknek, mint a többi társai: Czigány Dezső. Egymás mellé helyezi és felhangolja őket, mint egy szépen szóló, mély hangú csellót, mulat, babrál és játszadozik velük, a fehérekkel, sárgákkal, jó cigányos színű kékekkel és zöldekkel. De emellett súlyt helyez és nyomatékot ad a matériának is, melyet fest, a bögrék porcelánjának, almák húsának, narancsok héjának, kancsók anyagának: mindmegannyi festői téma körül szorgoskodik.”*

Czigány csendéleteinek – így a most aukcióra kerülő gyönyörű körtésnek is – alapvető jellemzője a kiegyensúlyozott zártság. Bár a képen szereplő tárgyak egy része túlnyújtózik a kereten és a képzeletre bízva a folytatást, a kép maga mégis zárt, öntörvényű világként mutatkozik, melyhez hozzáadni felesleges, elvenni belőle pedig lehetetlen. Pont úgy jó, ahogy van. Kállai Ernő műkritikus, egy évtizeddel később, a magyar festői stílus eleven erőtaralékeként határozta meg a Nyolcak művészetét. Czigány festészetének méltatása során, külön kiemelte az ott megnyilvánuló – kiváltképp csendéleteire jellemző – anyagérzetekkel telített testiséget, a vaskos modellálást és a harsány színellentétek iránti előszeretétét, mely eleven és érzéki módon közvetíti a képek erőteljes festői energiáit.

Rum Attila

